

גליונות לעירון בפרשת השבוע  
ערכים בידי נחמה ליבוביץ - שנת התשע-עשרה

בראשית (תש"ך)

עץ הדעת טוב ורע  
(פרקים ב' - ג')

א. שאלה כללית

אברבנאל

פרק ב' ח' - י'  
הכוונה הכוללת בפרשה הגדולה הזאת היא להודיע, שברא אלוהים את האדם בצלם  
תשכלי, כדי שישתדל להשלים את נפשו בהכרת בוראו ולהדמות אליו ית' בהכפתו,  
כי שלמות הצלם הוא שידמה סוד אל הצורה אשר הוא צלם אליה. והמציא גם כן לחקון  
חיוו כל הדברים החכמיים לקיומו ממאכל ומשתה מפרות עצי הגן אשר נתע ומשקים  
וגרוהיו, וכל זה במציאות טבעו בלתי גבסור, ליגיעה ועמל ולא למלאכה אנושית,  
אבל סיחיו כל צרכיו מוכנים ונמצאים תמיד אצלו, כדי שלא ימריד נפשו בבקשת צרכי  
גופו אלא בהשלמת נפשו אשר בעבורה נברא, ומפני זה בזה אותו סיסחפם בבריית  
הטבעיים אשר המציא לצרכו, ולא ימסר אחרי המותרות המצטרפות לעסקי המלאכה  
ולדברים המפורסמים, באופן שלא יטה שכלו אל החיקון הגופני שהוא הפך השלמות  
הנפשי, שהוא החכמה.

וסעם כל זה האדם מרעו ובחירתו הרעה הלך הסכים, טבל את ידיו, ... וסחח  
הגזרה והצוואה בבריתו "טבל עץ הגן אכול תאכל" כלומר: איני אוסר עליך הדברים  
החכמיים לפיכך למדון גופך ונפשו מעצי הגן וטעם החיים, אבל מעץ הדעת טוב  
ורע, שהוא המשתקט והידיעות בוריים המפורסמים \* - מחו הסוב לרדוף אחריו ומחו  
הרע להתרחק ממנו - הנה מזה העץ, והעצת הזאת, עם היות סתירה אותו להבט בו שהיא  
הנאה מרעשה, כפי ההכרחי, "לא תאכל ממנו" כי האכילת תורה על ההשתקטות והזנת הגוף  
מהמאכל שהוא ושיטוב אותו המזון לעצמתי, כי הנה ימסך מזה הסוד הנפשי, כי  
בהיותו סוד בעץ הדעת המרחק מעץ החיים, והוא הסוד ועל זה הדרך נאמר (דברים  
ט"ו) "ראש נחתי לפניך היום את החיים ואת המות ואת הרע ואת הטוב בחיים".

פרק ד' פסוק ב' ויהי הבל רועה צאן דקין היה עובד אדם  
... שקין לקח לו לאומנות לעבוד את האדמה, לפי שלא היה ירא אלוהים ולא השם  
לקללת "ארורה האדמה בעבורך" שנאמר לאדם, ... להיותו בדרך אחר הדברים המסוייגים  
והקנינים המדומים, ולכן נקרא קין מלטון "קנין".

אטנם הבל להיותו גדול הלב רודף אחרי הכבוד המדומה והסדרה בעשה רועה צאן...  
ולזה נקרא הבל, כי הכבוד והסדרות הבל הם מעשי תעוהים...

פרק ד' פסוקים ד' - ה' ויסע ח' אל הבל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא טעה.  
ולא היה זה להיות מנחת הבל טובה ממנחת קין, אלא טראה ית' שחיתה כונתו של  
הבל לרדוף אחרי הטעלה וההסכל, ימן כי המנחה והכבוד הוא סיבון וססור לשכל,  
גם מהכבוד מונע את האדם מכל מדה פחותה, ולכן היה הבל נכבד ממנו, טר וטופס  
על מלאכתו, אבל קין היה עובד אדמה, טבעו נוסח אל החמרי, אשר קל ה', פנח  
המלאכות ודברים מקריים כאלה, בעשה בעצמו עבד לאדמה ולקנינים הבהמיים, ולא  
היה מוסל עליהם, גם מהקנינים מכלי הכבוד הט סבת כל פחיתות, כי הסבסח החון  
ולא יחוס אל הכבוד יבוא לידי גנבה וגזל וסאר הסדות הפחותות.

פרק ד' פסוק כ"ה ויזע אדם עוד את אשתו ותלד בן ותקרא שמו סם  
... אבל אדם סידע שלא ילך סח אחרי ההבל והכבוד המדומה ויחבל כהבל וגם לא יהיה  
רודף אחרי הקנינים הגלמיים כקין אבל יהיה בדמותו בצלמו, נססן אחר העגיון המכלי  
והשלמות הנפשי האמתי, קראו סח, לפי טראה סמסנו יוטת העולס.

\* לטוסג "הדברים המפורסמים ע' עלון הדרכה, אין לסלים  
"לרדוף הסוב והתרחק סן הרע" כאן כל כונה לסוב או לרע  
הסוסרי.

(1) סחי לפי דעת אברבנאל חכמה האדם שלטמה נוצר רבטה ססו אדם ובניו סמנח?

(2) הסוה לדברי אברבנאל אלה את דברי הרמב"ן א' כ"ח:  
ו"ה וכבסוהו: נתן להם כח ומססלה בארץ לעסות כרסונם בבחמות ובטריצים  
וכל זוחלי עפר, ולבנות ולעקור בטוע וסחרריה לחצוב בחוסת וכיו"ג,  
וזה יכלול מה טמסר "ובכל הארץ"

מה ההבדל המקדוני בין דעת הרמב"ן לדעת אברבנאל כאן?

(3) הסבר את המקומות המסומנים בקו.

(4) מה מסמלים עצי הגן (פרס לעץ החיים ועץ הדעת) והנחירות?

(5) מה ראה אברבנאל להדגים כאן טראית העץ והגביעה בו היו מותרות לאדם?

ב.

סוסה חסס פרק ז':

א"ר פנחס בן-יאירו העץ הזה עד שלא אכל מסגן אדם חראסון לא נקרא ססו אלס "עץ"

בלבו כסאר כל העצים, אבל מסאכל ועבר על גזרתו של הקבה"ו, בקרא סמו עץ "הדעת טוב ורע" על סם סופו, כמו סמצינו דברים רבים סנקרא סמס על סם סופם: וסניין אחא אופר, סלא בקרא העץ כן סתחילה? סתסובת האסח לבחס, ראה סה ססיבה אותו? "וספרי העץ אסר בתוך הגן אסר אלוהים לא תאכלו מסנו" ולא אסרה: "ספרי עץ הדעת טוב ורע, ועוד: בטעה סאסר הקבה"ו לאדם: "למה אתה נחבא?" סה אסר? "הסן העץ אסר צויתוך לבלתי אכל מסנו" ולא אסר "סעץ הדעת". - ולסח קרא סמו "הדעת טוב ורע"? סעל ידי אכילתו ידע אדם דעוה, סעד סלא עבר על הצווי לא נגזר סעל, ולא יגיעה, ולא קר, ולא חס, ולא סכאוב, ולא כל דבר רע מזיקו, אבל מסעבר על חק גזרתו של סקום, סתחילו כל הדעות נוגעות בו בצעדים סעטיו. ולסח צוה אותו הקבה"ו שיאכל סכל עץ הגן וסגע סמנו אחד מהם? כדי סיהא רואה אותו ססיד, וזוכר את בוראו וסכין סעול יוצרו עליו וסלא חחא רוחו נסח עליו.

### בני יעקב בסרטור Genesis (תרגום) פרוטו לסרב ורע (פרק ב' י"ז)

ע"ם דברים א' ס"ו - ס"ז ראה נחתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת הסרת ואת הרע אסר אנכי סצור היום לאהבה את ה' ללכת בדרךיו ולסמור סצויותיו" - הסרב הוא אקבה ה' וססירת סצויותיו וסרע הוא אי-ציות לדבריו. האדם הראסון ילסר זאת כסכלו סצוה ראסונת, אס לא יססע לה ידע סהו הרע אסר בו בחר וידע סה נינו לבין הסרב אסר היה סנה חלקו, לו ססע בקול הסצוה. העץ חזא אבן בלחן בין טוב לרע, בין סותר לאסור, בין חיים לסוה. וסרי זה בלתי חלוי נחכנה על הסצוה, אדרכא, סרי בזאת יבחן האדם, אס לא יהיה סרטע ססקולים סעטיים בחולסליותה של הסצוה, אס יכוו רצונו רק לססע בקול נוחן הסצוה. וסרי הסצוה נחצה לו, סלא יחא אדם חוסב סהוא אלוה, אלא ידע סאדון וסצוה עליו, וסרי העץ לא היה סזיק ולא היה בו סם סוה, אדרכא, היה טוב לסאכל...

(1) חיים חבדל בין סחי ספסרת אלה?

(2) סחו חבדל סעקרוני ביניהם לבין ספסרת אברבנאל סחובאו נאל?

ב ג וספרי העץ אסר בתוך הגן אסר אלהים לא תאכלו מסנו ולא תגעו בו.

### בראשית רבה י"ט

הוא הוא דכתיב (ססלי א' ו') "אל חוסף על דברגך פן ירכיח בך ונכדכת". סני ר' חייא: סלא סעסח את חבדל יוחר סן סעיקר סלא יסל ויעצץ חנטיעות. כן אסר הקב"ה: "כי" ביום אכלך מסנו וכו'". וסרי לא אסרה כן אלא "לא תאכלו ולא תגעו".

ס"ט ו"ה ולא תגעו בו: חוסיפה על הצווי, לפיכך נאה לידי גרסו, הוא סנאסר (ססלי ג' ז') "אל חוסף על דבריו".

(1) האם סססימים דברי אברבנאל סבטאלה א עם דברי ססרט?

(2) וססטה סעל 'ביסוקי רס"י: למה לא הביא רס"י (ואף לא סקרו) פסוק סן סתורה לראיה. כגון דברים ד' ב' או י"ג א' וסביא ססרתה לססו - סססלי? ענה לקוסיסר.

### סאלות ודיוקים גרס"י:

- |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>א א חבן סצא רס"י בססוק סה רסז לעליונותו של האדם, סרי הוא עסס סורה סאף בהסח וסיה בקראו "נפס חיה"?</p> <p>א סה קסח לו וסח, ראה להוסיף סלים "והנאו לה וסאסינתו" סאינס בסקורו נבדאסית-רבה?</p> <p>ולסח לא יפרסנו כסססעו "כי טוב העץ לסאכל" - סססעפן טוב?</p> <p>א וסר"ס סקסח: ולסח יפרס הדבור ססני של האסח (כרניתו: סריה ססניה) על הדבור הראסון של הנחס וסדבור הראסון של האסח ("כי טוב העץ) על הדבור ססני של הנחס?</p> <p>נסה ליסב קוסיסר?</p> | <p>(1) ב' ז' ו"ה וסיה האדם לבסס חיה אף בהסח וסיה נקראו נפס חיה, אך זו של אדם חיה סבכלו, סנתוסף בו דעה ודבור</p> <p>(2) ג' ו' ו"ה וסרע האסח: ראהו דבריו של נחש וסנאו לה וסאסינתו</p> <p>(3) ג' ז' ו"ה כי טוב העץ להיות כאלוהים.</p> <p>(4) ג' ו' ו"ה וכי האוה הוא לעינינו: כמו סאסר לה "ונפסחו עיניכם" ג' ו' ו"ה ונחמד העץ להסכילו: כמו סאסר לה "ידע טוב ורע"</p> |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

ססאלות ססרטסנות א קסות וססרטסנות אא קסות ביוחר, יסחור כ"א לפי חבנתו,

סאלות וגם ססרבות נא לסלוח לבחסה ליבוביץ, קרית-סטה, ירוסלים